

KB UITGELICHT



INLEIDING

Het maatschappelijk belang van de Koninklijke Bibliotheek (KB) is groter dan ooit tevoren. Als nationale bibliotheek draagt de KB bij aan geletterdheid en wetenschap, het bewaren en toegankelijk maken van erfgoed en publieke toegang tot informatie. Deze doelstellingen, die onderdeel zijn van de duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties, houden natuurlijk niet op bij de grenzen van de eigen instelling. Met andere instellingen werkt de KB aan doelen die te omvangrijk en complex zijn om alleen te realiseren. Als onderdeel van het netwerk van openbare bibliotheken speelt de KB een belangrijke rol bij leesbevordering en het ontwikkelen van digitale vaardigheden. Met andere erfgoedinstellingen zorgt ze ervoor dat digitale erfgoedcollecties beter zichtbaar, bruikbaar en houdbaar worden. Met andere wetenschappelijke instellingen zorgt ze voor de infrastructuur voor de geesteswetenschappen en het bewaren en toegankelijk maken van Nederlandse teksten. Met haar digitale diensten bereikt de KB inmiddels een miljoenenpubliek – een derde van de Nederlandse bevolking.

Bijdragen aan een GELETTERDE SAMENLEVING

Veel Nederlanders lezen regelmatig, maar dat is niet meer vanzelfsprekend. Zowel de leestijd, als de leesvaardigheid nemen af. De KB spant zich met het netwerk van openbare bibliotheken in om kinderen zo vroeg mogelijk in aanraking te laten komen met lezen en ze daarna te stimuleren om te blijven lezen met goede schoolbibliotheken en een aantrekkelijke collectie. Met het programma Kunst van Lezen, onderdeel van het overheidsprogramma Tel mee met Taal, bereiken we nu ruim 1 miljoen kinderen.

Iedereen die wil lezen, moet kunnen lezen. De bibliotheek staat voor leesplezier op elk niveau. Daarvoor bieden we teksten voor de beginnende lezer, tot hedendaagse en historische literatuur.

We zijn er voor de allerjongsten met voorleeskoffertjes en voor slechtzienden met aangepaste leesvormen. Om mee te kunnen doen in de maatschappij is digitale geletterdheid steeds belangrijker en daarom helpen we iedereen die ondersteuning nodig heeft bij computergebruik of belastingzaken.

Als nationale bibliotheek staan wij voor het belang van lezen, omdat goed kunnen lezen een voorwaarde is voor volwaardig deelnemen aan de samenleving en omdat een leesvaardige bevolking voorwaardelijk is voor een veerkrachtige samenleving.

FEITEN & CIJFERS

Tienduizenden e-books en duizenden luisterboeken in de de online Bibliotheek, worden miljoenen keren per jaar gebruikt.

Ruim 50.000 mensen met een leeshandicap gebruiken de bibliotheekvoorziening van Passend Lezen

Duizenden literaire teksten en secundaire literatuur beschikbaar via de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren.

1.000 leesconsulenten helpen jongeren hun volgende levelingsboek te vinden.



Zorgen voor ERFGOED

Al meer dan tweehonderd jaar zorgt de KB voor Nederlands erfgoed, ongeacht de vorm – van de oudste handgeschreven boeken tot de nieuwste digital born bytes. Middeleeuwse handschriften, de eerste Nederlandstalige Donald Duck, het laatste e-book van Saskia Noort: in onze collectie vind je alles wat in en over Nederland verschijnt. Die papieren en digitale publicaties bewaren we goed, zodat ook onze achterkleinkinderen er nog plezier van kunnen hebben. Daarnaast zorgt de KB voor de nationale bibliotheekcatalogus, het overzicht van wat er in Nederlandse bibliotheken te vinden is.

De grote uitdaging waar we nu voor staan, is de steeds groeiende hoeveelheid digitale informatie. Wat bewaren we en hoe? We experimenteren met het veiligstellen van Nederlandse websites uit de jaren negentig, in aansluiting op het grote en groeiende hedendaagse webarchief dat we onderhouden.

Er komen per jaar nog altijd zo'n 40.000 papieren boeken binnen bij de KB.

Om de huidige en toekomstige fysieke collectie veiliger, duurzamer en efficiënter te beheren en preserveren, ontwikkelt de KB een nieuw robot-gestuurd magazijn waarbij duurzaamheid voorop staat. Op den duur zal 120 kilometer materiaal worden verhuisd naar het nieuwe magazijn.

We onderzoeken en gebruiken alle nieuwe mogelijkheden om informatie te verwerken. We onderzoeken hoe bijvoorbeeld artificiële intelligentie (AI) daar een rol in kan vervullen. Met Nederlandse partners werken we aan de totstandkoming van het Cultureel AI Lab (Cultu-rAIL).

Met het Netwerk Digitaal Erfgoed werkt de KB aan de realisatie van de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed. Die is gericht op het vergroten van de maatschappelijke waarde van digitale erfgoedcollecties, door ze beter op elkaar afgestemd zichtbaar, bruikbaar en houdbaar te maken. De komende jaren zal het Netwerk een grote stap zetten in de publieksparticipatie en zichtbaarheid van die collecties.

FEITEN & CIJFERS



In Delpher staan meer dan honderd miljoen gedigitaliseerde pagina's uit boeken, kranten en tijdschriften, uit collecties van bijna 150 instellingen.

Ons webarchief is 36 Terabyte groot

Op onze planken staat en ligt 120 kilometer boeken, kranten en tijdschriften, samen zo'n 7 miljoen items.

We hebben 21 miljoen entiteiten gepubliceerd als Linked Data als basis voor verbindingen met collecties van anderen.

Ondersteunen WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

De Nederlandse wetenschap heeft internationaal een vooraanstaande positie. In de KB is de weerslag hiervan te vinden, bijvoorbeeld in de beschrijving van de wereld van Jacob Maerlant, de briefwisseling van Constantijn Huygens en het proefschrift van Robbert Dijkgraaf. Deze weerslag is ook zelf weer de basis voor wetenschappelijk onderzoek. Als Nederlandse 'last resort'-bibliotheek is de KB onmisbaar in de wetenschappelijke infrastructuur, omdat hier in principe alles wordt bewaard wat in en over Nederland gepubliceerd wordt. Hiermee voldoet Nederland aan internationale afspraken over het bewaren van de nationale boekproductie en de gepubliceerde resultaten van wetenschappelijk onderzoek. Op grond hiervan is de KB dan ook sinds 1982 de nationale bibliotheek.

In de laatste jaren heeft de KB zich opnieuw uitgevonden als wetenschappelijke partner, door naast de voortgezette eerdere werkzaamheden nu ook de digitale collecties – zowel het gedigitaliseerde als het born digital deel – als datasets beschikbaar te stellen voor hoogwaardig onderzoek. De KB is vanuit die positie partner in de realisatie

van een grootschalige infrastructuur voor de geesteswetenschappen, op grond van de grote historische tekstcollecties.

Naast het ondersteunen van wetenschappelijk onderzoek, stimuleert de KB ook de vrije toegang tot de resultaten ervan. Leren is immers niet iets dat eindigt met het afronden van een schoolopleiding, het gaat een leven lang door. De KB spant zich in voor open wetenschap, en in het bijzonder open access: vrije toegang tot en hergebruik van wetenschappelijke publicaties die met publieke middelen tot stand zijn gekomen. Met onder andere de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek, de Vereniging Samenwerkende Nederlandse Universiteiten, de Vereniging Hogescholen, de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen en de ICT-innovatie-coöperatie SURF werkt de KB samen aan de open access-ambities via het 'Nationaal Platform Open Science', dat zich inzet voor een transitie naar open wetenschap. De KB neemt hierin met name de rol op zich om voor mensen die niet of nauwelijks toegang hebben tot wetenschappelijke informatie een gidsfunctie te vervullen.

FEITEN & CIJFERS

35 onderzoeksprojecten en erfgoedinstellingen maken gebruik van onze data

Ruim 2,7 miljoen Nederlandse publicaties zijn beschreven in de Nationale Bibliografie

15.000 docenten op basisscholen, middelbare scholen en mbo's nemen deel aan een pilot voor toegang tot wetenschappelijke publicaties

Maerlant, *Ark van Noach*



Publieke toegang INFORMATIE

Bij de oprichting van de KB was haar collectie de bron waarmee volksvertegenwoordigers hun mening konden vormen. In de eeuwen erna ontwikkelde de KB zich tot een brede nationale bibliotheek. Internationaal gezien behoren bibliotheken tot de belangrijkste publieke organen die bijdragen aan de publieke toegang tot informatie. In het verlengde van haar wettelijke taken op het gebied van erfgoed, geletterdheid en wetenschap draagt de KB hieraan bij door mensen toegang te geven tot informatie en ideeën.

Deze vrijheid van meningsvorming is een van de basale mensenrechten, zoals geformuleerd in artikel 19 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, die ook in de Nederlandse grondwet (artikel 7) is vastgelegd. In haar dienstverlening stelt de KB publieke waarden als pluriformiteit, betrouwbaarheid en toegankelijkheid centraal. Deze waarden zijn zeker in een digitaliserende samenleving essentieel.



Organisatie en NETWERKEN

De industriële samenleving is veranderd in een digitale informatiemaatschappij, waarin onderlinge verbindingen nog altijd toenemen. Als gevolg daarvan opereren we in een omgeving die steeds complexer is en waarin bestaande aannames over de situatie lang niet altijd opgaan. De KB is omgevingsbewust en een lerende instelling die een impact wil hebben op het leven van mensen. Vanuit dit streven werken we voortdurend aan een goede positionering van de KB in alle netwerken waarin we actief zijn, waarbij de KB een open, verbindende, vernieuwende en betrouwbare partner wil zijn voor onze gebruikers en netwerkpartners. Hiertoe investeren we actief in onze organisatie en in nationale en internationale netwerken, mede vanuit onze wettelijk verankerde stelselverantwoordelijkheid voor het netwerk van openbare bibliotheken.

Omdat ons gebouw uit 1982 niet meer voldoet aan de eisen van de tijd, werken we toe naar nieuwe huisvesting in het komende decennium.

FEITEN & CIJFERS

De KB werkt onder andere samen met 146 openbare bibliotheken, negen provinciale ondersteuningsinstellingen, 13 universiteitsbibliotheken, 80 instellingen die het manifest van het Netwerk Digitaal Erfgoed hebben ondertekend, met tientallen instellingen voor wetenschappelijk onderzoek en met zeven kernpartners in de Leescoalitie.

Er werken inclusief externen ruim 450 mensen bij de KB.

In internationaal verband is de algemeen directeur van de KB momenteel de gekozen voorzitter van de wereldwijde Conference of Directors of National Libraries, participeren we actief in de International Federation of Library Associations and Institutions en zijn we actief in Europeana, het netwerk van Europese erfgoedinstellingen.

ANDEREN OVER DE KB

“Nergens anders ter wereld is het maken, beheren en onderzoeken van grote historische datasets zo makkelijk als in Nederland. Ons land wordt internationaal erkend als een van de belangrijkste spelers in de Digitale geesteswetenschappen.”

dr. Thomas Smits, postdoctoraal onderzoeker Universiteit Utrecht, voormalig researcher-in-residence KB

“Delpher biedt de mogelijkheid om grote tekstbestanden digitaal te bevragen, dan wel digitaal te doorzoeken waardoor het eenvoudiger is om de plekken te vinden waar close reading loont. Dit brengt een revolutie in de geschiedschrijving teweeg.”

prof. dr. Lex Heerma van Voss, bijzonder hoogleraar geschiedenis van de sociale zekerheid, Universiteit Utrecht; tevens algemeen directeur Huygens ING

“De DBNL is voor mij een essentiële database voor onderzoeksliteratuur uit het Nederlandse taalgebied. Ik zoek geregeld literaire teksten op in die schatkamer.”

dr. Frank Bergsma, universitair hoofddocent Vergelijkende Literatuurwetenschap, Universiteit Utrecht

“Dankzij de kwaliteit van de gedigitaliseerde kranten in Delpher en de fijnmazige beschrijving op artikelniveau heeft de Universiteit Utrecht geavanceerde algoritmes ontwikkeld voor het identificeren van patronen en continuïteiten in het publieke debat. We hebben hierdoor grote internationale onderzoeksprojecten verworven.”

prof. dr. Jaap Verheul, bijzonder hoogleraar Transatlantische Betrekkingen, Universiteit Utrecht

“De KB biedt mij hoop in bange tijden als het gaat om het conserveren van digitale bronnen voor komende generaties.”

prof. dr. Bart Besamusca, hoogleraar Middelnederlandse tekstcultuur in internationaal perspectief, Universiteit Utrecht

“Leuk die VakantieBieb! Handig voor op het strand, dan komt er geen zand tussen de bladzijdes”

*Een tevreden gebruiker van de VakantieBieb-app.
1,8 miljoen e-books werden de afgelopen zomer gedownload in de VakantieBieb-app*

“De KB rocks. Zij het tamelijk bedachtzaam.”

Leeszaalbezoeker van de KB

“De digitale diensten van de KB helpen bij het uitvoeren van innovatieve experimenten in ‘text mining’, zoals bij auteursherkenning, stijlanalyse, en de toekenning van kwaliteit aan teksten.”

prof. dr. Karina van Dalen-Oskam, hoogleraar Computatieve Literatuurwetenschap aan de Universiteit van Amsterdam en hoofd van de afdeling Letterkunde aan het Huygens ING (KNAW)

Het geschreven woord

11e eeuw

1473

1990s e.v.

NU



Evangelarium van Egmond



eerste gedrukte boek

digitalisering van tekst



Aan het werk zetten

ONDERZOEK

LEREN

LEZEN

Naar het nu brengen
behouden & digitaliseren

Doorgeven
digitaal duurzaam